

Rekonstrukcija prostornih identiteta kroz sport: Primjer navijača nogometnih klubova FC Barcelona i RCD Espanyol

Glasnović, Vedran

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:984010>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Vedran Glasnović

**Rekonstrukcija prostornih identiteta kroz sport: Primjer navijača nogometnih klubova
FC Barcelona i RCD Espanyol**

Prvostupnički rad

Mentor: prof.dr.sc. Laura Šakaja

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

**Rekonstrukcija prostornih identiteta kroz sport: Primjer navijača nogometnih klubova
FC Barcelona i RCD Espanyol**

Vedran Glasnović

Izvadak: Rad se bavi jednim od bitnih predmeta interesa društvene geografije – prostornim identitetom. Istražuje se način na koji se prostorni identitet rekonstruira preko sporta kao medija. Sport je vrlo važan u Španjolskoj – ima veliku društvenu ulogu, sentimentalno značenje i čini identitetsku odrednicu mnogih ljudi. Pitanje izgradnje i reprodukcije identiteta istražuje se na primjeru navijača nogometnih klubova FC Barcelona i RCD Espanyol; oba kluba su iz Katalonije, preciznije – iz Barcelone. Rad se bavi političko-ideološkom simbolikom klubova te oblicima očitovanja takve simbolike u društvu i prostoru. Istražuju se i opisuju aspekti interakcije klubova i navijača.

Izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: prostorni identitet, navijači, nogomet, FC Barcelona, RCD Espanyol

Voditelj: prof. dr. sc. Laura Šakaja

Tema prihvaćena: 14. 6. 2018.

Datum obrane: 21. 9. 2018.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

Reconstruction of spatial identities through sport: An example of fans of football clubs FC
Barcelona and RCD Espanyol

Vedran Glasnović

Abstract: The thesis deals with one of the most important concerns of social geography - spatial identity. It explores the way spatial identity reconstructs over sport as a media. Sport is very important in Spain - it has great social impact, sentimental meaning and it makes identity entry of many people. The issue of construction and reproduction of identity is being explored on the example of fans of football clubs FC Barcelona and RCD Espanyol; both which are from Catalonia, more precisely - Barcelona. The thesis deals with political and ideological symbolism of the clubs and the way that symbolism is manifested in the society and space. It also explores and describes the aspects of the interaction between clubs and the fans.

Keywords: spatial identity, fans, football, FC Barcelona, RCD Espanyol

Supervisor: Laura Šakaja, PhD, Full Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 14/06/2018

Undergraduate Thesis defense: 21/09/2018

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb,
Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. IDENTITET I POJAM PROSTORNOG IDENTITETA.....	2
3. NACIONALIZAM I NACIONALNI IDENTITET.....	2
4. REGIONALIZAM I REGIONALNI IDENTITET.....	3
4.1. Regionalizam u Španjolskoj.....	5
5. IDEOLOGIJA I POLITIČKO USMJERENJE KAO SASTAVNICE IDENTITETA NAVIJAČKIH SKUPINA.....	7
6. FC BARCELONA: OSNIVANJE, POVIJESNI RAZVOJ I KONTINUITET TVRĐAVE KATALONIZMA	9
6.1. Navijači FC Barcelone i manifestiranje regionalnog identiteta.....	11
6.2. Boixos Nois.....	14
6.3. Povezanost i prijateljstva Barceloninih navijača s drugim navijačkim skupinama.....	16
6.4. Javna istaknutost i promicanje katalonskog identiteta Barceloninih djelatnika i igrača.....	18
7. RCD ESPANYOL: NASTANAK, POVIJESNI RAZVOJ I AFIRMACIJA KLUBA.....	19
7.1. Prostorni identitet navijača RCD Espanyola.....	21
7.2. Brigadas Blanquiazules.....	23
7.3. Povezanost i prijateljstva Espanyolovih navijača s drugim navijačkim skupinama.....	24
8. ZAKLJUČAK.....	26
9. LITERATURA I IZVORI.....	27

1. UVOD

Sport zauzima sve važniju poziciju u današnjem svijetu. Globalizacijom je postao veliki društveni fenomen koji od svog početnog značenja dobija puno veću dimenziju uključivanjem politike, korporacija i mnoštva aktera. Postao je platforma za promociju i prezentiranje brojnih vrijednosti i poruka. Njegov udjel u svjetskom BDP-u kontinuirano raste. Sport se često asocira na pojedine države, pa tako kad kažemo Brazil, odmah ga povezujemo s nogometom i *sambom*. Ili primjerice kad se spominje Jamajka, mnogi će se ljudi odmah sjetiti najvećeg atletičara na svijetu, Usaina Bolta. Nogomet se zasigurno prometnuo u najdominantniji svjetski sport. Za Španjolsku se često govori da je „najsportskija“ svjetska nacija zbog visokog kotiranja i postignuća u najpopularnijim globalnim sportovima, a nogomet definitivno u ovoj mediteranskoj zemlji po svemu sudeći uživa status *numero uno*. Na španjolskoj nogometnoj sceni reprezentativan je primjer nogometne polarizacije i dualiteta između klubova Real Madrida i Barcelone, njihove vječite i ciklične borbe. Nogometne klubove kao i svugdje bodre navijači kojima je taj klub neizostavni dio njihovog života. U Kataloniji, sjeveroistočnoj španjolskoj pokrajini, iako ima velik broj nogometnih klubova, daleko najpoznatiji je spomenuti FC Barcelona koji okuplja najveću bazu navijača ove autonomne pokrajine, a njezin najveći suparnik je ujedno i njezin gradski rival RCD Espanyol. Njihovo značenje i odnos predstavljaju puno više od samog nogometa. Između njih vlada veliko rivalstvo i animozitet, a to je sve zbog njihovog različitog političko-ideološkog stajališta. FC Barcelona predstavlja simbol borbe za Kataloniju, a RCD Espanyol u očima Katalonaca „izdajnički“ klub koji se priklonio španjolskoj naciji. U ovome ću se radu baviti upravo tim klubovima. S obzirom da je ovo slabo obrađena tematika u hrvatskom znanstvenom i istraživačkom diskursu, znatan izvor informacija i podataka crpio sam s različitih internetskih stranica navijačke i srodne tematike.

Rad je tematski strukturiran u tri međusobno povezana dijela. Nakon uvoda slijedi rasprava o pojmu (prostornog) identiteta, te o konceptu nacionalnog, odnosno regionalnog identiteta. Objašnjava se značaj ideologije i njezine eksplicitne povezanosti s navijačima i nogometnim klubovima. Nakon toga, u središnjem dijelu shodno naslovu rada analizira se način reprodukcije prostornih identiteta i ideoloških koncepata na primjeru nogometnih klubova FC Barcelona i RCD Espanyol - klubove koji imaju puno veće simboličko i društveno značenje koje nadilazi sam nogomet. Sadržaj cijelog rada, modificiran je, sažet i sintetiziran kroz zaključak u kojem se iznose najrelevantnije činjenice cijelog rada. Na kraju se nalazi popis literature i izvora neposredno korištenih u pisanju samog rada.

2. IDENTITET I POJAM PROSTORNOG IDENTITETA

Što je to zapravo identitet? S pojmom identiteta često se susrećemo. Identitet je predmet rasprave u mnogim političkim i znanstvenim diskursima. Identitet posjeduje svaki čovjek, svako biće. Oko identiteta ne postoji univerzalna i jedinstvena definicija. Generalno, svi smo svjesni njegove postojanosti kao naše partikularne vrijednosti i mogli bi smo ga interpretirati na različite načine. Hrvatska enciklopedija identitet definira kao skup značajki koje određuju posebnost pojedinca ili skupine u pogledu različitosti ili pripadnosti u odnosu na druge individue ili skupine (Hrvatska enciklopedija, 2018). Postoje individualni i društveni identitet. Fearon (1999) objašnjava da znanstvenici prilikom akademskog pisanja nemaju potrebu objasniti čitateljima značenje pojma identiteta jer svatko u biti zna što identitet predstavlja te ga razumijemo u drugim ljudima. Navodi kako naše shvaćanje i interpretiranje identiteta ovisi o znanstvenom konceptu objašnjenja značenja identiteta. Shodno ovome u svome radu naveo je nekoliko definicija različitih autora. Prema Hoggu i Abramsu (1988) identitet je „ljudski koncept o tome tko su oni, kakvi su ljudi i kakvi su u usporedbi s drugima“. Deng (1995) u svojoj knjizi *Rat vizija: Konflikt identiteta u Sudanu* identitet posmatra na način kako se pojedinci i skupine prikazuju i kako su definirani od drugih na temelju rase, etničke pripadnosti, vjere, jezika i kulture. U uvodnom dijelu naznačeno je da se istraživanju i obradi ove tematike pristupa prvenstveno s gledišta geografije. Fokus pisanja ovog rada je na prostornom identitetu, njegovim gradbenim elementima, a baš je prostorni identitet predmet istraživanja geografije kao znanosti koja se bavi prostorom te implikacijama i procesima koji se odvijaju u njemu. Kada poistovjetimo prostorni identitet sa geografskim identitetom, to je *identitet uvjetovan geografskim kompleksom ili sustavom faktora, a geografija identiteta je raspored ili razmještaj različitih regionalni identiteta* (Šterc, 2015, 30).

3. NACIONALIZAM I NACIONALNI IDENTITET

Nacionalizam je ideološki koncept pojedinca ili skupine koji je prostornim elementima i obilježjima uvjetovan i izgrađen te se s istim identificiraju ti pojedinci, odnosno skupine. Smith (1992) razjašnjava veliku kompleksnost i apstraktnost koncepta nacionalnog identiteta. Njegovu kompleksnost objašnjava u njegovoj multidimenzionalnosti, a prema njemu najrelevantnije dimenzije koje nacionalizam uključuje su teritorijalna ograničenost separiranih kulturnih populacija u njihovoj domovini, zajednička priroda podrijetla, mitova i povijesnih tragova njihove zajednice, zajednička veza mase i standardizirane kulture, zajednička teritorijalna podjela rada i vlasništvo države nad resursima svih njezinih članova,

posjedovanje svih članova jedinstvenog sustava jedinstvenih zakonskih prava i dužnost tih članova u poštivanju zakona i institucija. U konceptualizaciji nacionalizma integrirani su i neizostavni brojni elementi kao što su rasa, kultura, religija, spol i mnoge druge društvene implikacije. Osnovni su ciljevi nacionalista gotovo svugdje bili identični: težili su ujediniti narod, održavati ga osobitom individualnošću, učiniti ga slobodnim i autonomnim. Nacija je za njih predstavljala vrhovni objekt te isključivi kriterij vlade (Smith, 1992). Prema prethodnome objašnjenju i razumijevanju konstitutivnih varijabli i značenja nacionalizma, mnogi se pojedinci, skupine, organizacije, udruge i drugi deklariraju s izraženim nacionalnim identitetom. Da bismo analizirali nacionalni identitet prvenstveno kao termin i/ili društveni identitet potrebno je proučiti pokret koji uključuje narod u bitku, to jest nacionalizam. Potonji se prezentira kao ideološki pokret za postizanje i održavanje autonomije, jedinstva i stvaranje identiteta u ime populacije koju smatraju neki od njezinih članova ključnom za formiranje stvarnog ili potencijalnog naroda (Smith, 1991). Nacionalni identitet zapravo podrazumijeva opredijeljenje individue ili grupacije, to jest povezanost s konceptom nacionalizma i ukupnosti njegovih determinanti, sadržaja i značenja. Identificirati s nacijom, kao jasno određenim i jedinstvenim prostorom sa svojom repetitivnom organizacijom, političkim utemeljenjem, resursima, simbolima i mehanizmima.

4. REGIONALIZAM I REGIONALNI IDENTITET

Ideja regionalnog identiteta dugo je prisutna u geografiji. Tradicionalni su pristupi regijama i regionalizmu često naglašavali iskonsku prirodu regija, harmoniju i jedinstvo između regije i njezinih žitelja (Gilbert i Litt 1960 prema Paasi 2003; Winks 1983 prema Paasi 2003; Harvie 1994 prema Paasi, 2003). Regionalni identitet prepoznat je kao ključni element u stvaranju regija kao društvenih ili političkih prostora, no vrlo je teško razlučiti koji sve faktori izgrađuju regionalni identitet i kako to utječe na kolektivno djelovanje političke naravi (Keating 1998 prema Paasi 2003; Keating 2001 prema Paasi 2003). Kako bi smo dublje shvatili srž i konstruiranje regionalnog identiteta relevantno je definirati regiju kao egzaktnu prostornu cjelinu. Regija je praktičan izbor, određena prostorna jedinica (statističko područje, općina ili lokalitet), koja je potrebna za prikupljanje, odnosno predstavljanje podataka. Ovo gledište je tipično za primijenjena i komparativna istraživanja (Tomaney i Ward, 2001 prema Paasi, 2002). Regionalni identitet predstavlja prostorno identificiranje pojedinca ili skupine s regijom i njezinim prirodnogeografskim i društvenogeografskim obilježjima što upućuje na njihovu visoku sentimentalnu razinu povezanosti s tim prostorom. Gradbeni elementi

regionalnog identiteta su skup obilježja društvene, političke, povijesne, kulturne i druge naravi. Ovisno o specifičnostima pojedinih prostora, ne prevladava svugdje jednak intenzitet svih pojedinačnih varijabli u izgradnji regionalnog identiteta, negdje su to dominantnije fizičke, a negdje sociokulturne implikacije. Pa tako na jednostavnom primjeru prostorne raščlambe Hrvatske na manje prostorne podskupe, Slavoniju kao regiju simbolizira prvobitno njezin reljef kojeg čine pretežito prostrane ravnice, onda autentična gastronomija kroz prehrambene proizvode kao što su kulen, kobasica ili je to vrlo velika radna aktivnost i marljivost njezinih žitelja kroz interne i percepcije drugih. Na Dalmaciju i dalmatinski identitet kada bismo pitali bilo kojeg Hrvata osnovna konotacija zasigurno je Jadransko more iz domene prirodnogeografskih obilježja, što se manifestira u jedinstvenu turističku atrakciju i percepciju Dalmacije kroz pogled mnogih stranih turista. Osim mora, navijači diljem Dalmacije identificiraju se s nogometnim klubom, HNK Hajduk. Koliko je splitski Hajduk snažan u integritetu Dalmacije pokazuje grafit na sl.1. u kojem se citira poznata rečenica iz glazbenog teksta pokojnog pjevača Tomislava Ivčića "tuđi čovik nikad neće znati što to veže dalmatinske ljude". Citat aludira na značenje Hajduka kao simbola zajedništva svih Dalmatinaca. "Grafitima se daje do znanja postojanje navijačkog plemena kao važnog javnog čimbenika" (Šakaja, 2015, 250) i naglašava kontrola prostora te važnost obilježja tog prostora u izgradnji identiteta.

Sl.1. Grafit posvećen Hajduku u dalmatinskom mjestu Pakoštane

Izvor: URL 1

Regionalni je identitet neposredno relevantan za egzistiranje regije kao prostorne jedinice. Za daljnje sukcesivnije razumijevanje konstruiranja i manifestiranja prostornog identiteta, u ovom aspektu, regionalnog, kroz objašnjenje koncepta regije i odrednica regionalnog identiteta važno je i definirati i razjasniti pojam regionalizma. Regionalizam se definira kao *političko načelo koje zastupa priznavanje posebnoga (autonomnoga) političkoga, ekonomskoga ili kulturnog statusa nekoga područja* (Hrvatska enciklopedija, 2018). Regionalizam se referira *na subnacionalne identitete i zastupa preraspodjelu državne moći na razini regija* (Maldini, 2014, 133), no ako to u stvarnosti nije praksa, ako je cjelokupna moć isključivo u rukama centralne vlasti, regionalizam ne postoji ili nije ravnomjerno izražen. Zato se regionalizam uglavnom pojavljuje u unitarnim državama, za razliku od onih koje su utemeljene na federalnom načelu ili kao savez država (Maldini, 2014). Kako bi regionalizam bio što izraženiji mora biti politički propagiran kroz djelotvorne političke stranke i organizacije ili njegova prezentiranja putem moćnih afirmiranih pojedinaca iz političke sfere. Neophodna je i njegova društvena eksponiranost koja se postiže kroz intenzivne i učestale društvene pokrete i masovne akcije što neposredno implicira i njegovo eksponiranje u sredstvima javnog priopćavanja gdje dobiva na velikom značenju. Ako su se prethodni „preduvjeti“ uglavnom ispunili vrlo je česta praksa da regionalizam vodi do svoje ekstremnije varijante, a to je separatizam. Separatizam je politički pokret koje vode nacionalne, etničke, kulturne ili vjerske elite, nezadovoljne sa svojim podređenim položajem unutar neke države, a oni teže *teritorijalnom izdvajanju usmjerenom prema vlastitoj samostalnosti ili priključenju susjednoj državi* (Meter, 2016). Koncept i pojavljivanje regionalnih ideologija bit će u daljnjem tekstu konzistentnije pojašnjeno na primjeru Španjolske sukladno temi i ciljevima ovog rada.

4.1. Regionalizam u Španjolskoj

Prema posljednjem redefiniranom i usvojenom Ustavu iz 1978. Španjolska ima status unitarne države s parlamentarnim sustavom vlasti. Podijeljena je na 17 autonomnih zajednica, na španjolskom *Comunidades Autónomas* koje se sastoje od 50 pokrajina i dva autonomna grada, enklave na sjeveru Afrike, Ceute i Melille, koji su pod izravnom jurisdikcijom središnje vlasti. Političko-administrativni sustav Španjolske funkcionira *de facto* kao federacija s relativno visokim stupnjem decentralizacije, ali još uvijek s presudnim utjecajem središnje vlasti u Madridu. Regionalizam se na području Španjolske pojavljuje u 19. stoljeću, u Kataloniji i Baskiji, kao reakcija na dekolonizaciju južnoameričkih zemalja od španjolske

matice. Novonastale suverene države bile su jak poticaj Kataloncima i Baskijcima da se bore za neovisnost (Bosiljevac, 2017). Devet *Comunidades Autónomas* su pojedinačne provincije (Asturias, Balejore, Cantabria, Ceuta, Melilla, Madrid, Murcia, Navarre i La Rioja) te one imaju samostalnu regionalnu vladu (Lago-Penas, Simon-Cosano, 2014). Prema članku 2 španjolskog ustava, pretpostavlja se neizrecivo jedinstvo španjolske nacije, ali istodobno ustav prepoznaje i jamči pravo samouprave svih nacionalnosti i regija koje čine Španjolsku i solidarnosti među njima. Stvaranje *Comunidades Autónomas* je dispozitivno načelo, što znači da stvaranje nije obvezno, ali predstavlja dio otvorenog procesa decentralizacije (Pérez Royo, 1999 prema Lago-Penas, Simon-Cosano, 2014). Prema ovome, provincije su ustavno zaštićene (članak 141) i temeljni su građevni blokovi svakog procesa decentralizacije (Lago-Penas, Simon-Cosano, 2014). Nakon završetka zloglasnog frankizma (1939.-1975.) u Španjolskoj, osjećaj regionalne pripadnosti ponovno se budio, jačao i ponosno iskazivao baš kao posljedica zakonske i sustavne represije i sprječavanja ikakvih oblika koji promoviraju te sadrže regionalne posebnosti. Sustavno je nametnuta hispanizacija u svim poljima društvenog života, pa je tako osim proglašenja kastiljanskog kao jedinog službenog jezika u Španjolskoj i jezika uporabe u javnoj upravi, zabranjeno bilo i iskazivanje regionalnih zastava, imena, pa čak i natpisa imena umrlih osoba na regionalnim jezicima na nadgrobnim spomenicima. Regionalizam u Španjolskoj nije bio u svim dijelovima jednakim intenzitetom izražen. Dva glavna uporišta predfrankovoj Španjolskoj bila su u Kataloniji i Baskiji gdje su politički pokreti i prosvjedi bili toliko snažni da su od Španjolske Republike dobili značajnu mjeru regionalne autonomije. Manje uporište bilo je u sjeverozapadnoj Galiciji. Iako se 70 % birača u plebiscitu izrazilo za takav isti status, politički pritisak nije bio dovoljno jak, kao što je to bilo kod Katalonaca i Baskijaca, da bi Galicija dobila takvu razinu autonomije. U drugim dijelovima Španjolske regionalizam je također bio prisutan, ali u znatno manjom mjeri. 1950-ih godina regionalizam se proširio na dijelove Španjolske gdje prije nije postojao. Primjerice, na Kanarskim otocima djelovala je grupa regionalističkih intelektualaca Sveučilišta u La Laguni. U istom su se razdoblju javljale i regionalističke struje u Andaluziji, a u Granadi je djelovala separatistička skupina koja je željela odcijepljenje Andaluzije i spajanje s Marokom (I.A.L., 1956).

5. IDEOLOGIJA I POLITIČKO USMJERENJE KAO SASTAVNICE IDENTITETA NAVIJAČKIH SKUPINA

Prema nekoj općeprihvaćenoj definiciji ideologija označava sustav ideja i ideala, osobito onih koji čine osnovu ekonomske ili političke teorije i politike (Hrvatska enciklopedija, 2018). Ideologija i svjetonazor glavni su kreatori brojnih podjela ljudi na razne društvene, političke i druge skupine sa svojim jasnim iskazanim, pa kasnije kolektiviziranim pogledom na određene pojave i fenomene u svijetu. U navijačkom svijetu, ideologija sa svojim implikacijama i oblicima ima presudnu ulogu u pristupanju pojedinaca određenom navijačkom kontigentu, odnosno podršci nekom nogometnom klubu. U Mostaru gdje je izražena etničko-religijska podjela na zapadni hrvatski, katolički te na istočni, bošnjački, muslimanski dio, djeluju dva poznata nogometna kluba. Prvi je HŠK Zrinjski Mostar koji podržavaju isključivo navijači hrvatske nacionalnosti. On je čak 47 godina, do 1992. bio zabranjen jer su u razdoblju socijalizma vlasti zabranile rad sportskim i kulturnim udrugama koje su promovirale nacionalnu ideologiju. FK Velež Mostar drugi je klub iz grada na Neretvi. Iako je okupljao veliki broj navijača za vrijeme Jugoslavije zbog svoje europske reputacije i rezultatskog uspjeha, danas simbolizira klub za koji navijaju pretežno građani muslimanske vjeroispovijesti. Sukobi između navijača ovih dvaju klubova učestali su, pogotovo na dan njihovog međusobnog dvoboja te je vrlo opasno nađete li se u klupskim obilježjima Zrinjskog na istočnoj strani grada i obrnuto. U Livornu, kolijevci talijanskog komunizma gdje je 1921. osnovana Komunistička partija Italije, političko naslijeđe ostalo je prisutno i danas. Ekstremno lijevu političku usmjerenost simbolizira klub AC Livorno Calcio i njegovi navijači. Prvobitno klub je imao najveću bazu navijača u samom gradu, no prisvojivši i reproducirajući ideologiju komunizma na nogometnim stadionima i utakmicama, okupio je mnoštvo navijača iz drugih dijelova Italije i Europe koji su politički iste opredijeljenosti. Portreti Che Guevare i Josipa Staljina osim što se prikazuju na brojnim koreografijama Livornovih navijača, nalaze se i na njihovim majicama. Livorno je klub koji svake godine slavi rođendan Josipa Staljina (sl.2.) što izaziva kontroverzne reakcije u očima brojnih političara, ljubitelja nogometa i drugih.

Sl.2. Karikatura Josipa Staljina u Livornovom dresu izrađena od strane navijača Livorna iz Cipra „Tifosi da Cipro“

Izvor: URL 2

Na početku gotovo svake utakmice na stadionu Armando Picchi pjeva se pjesma talijanskih partizana antifašista iz Drugog svjetskog rata, "*Bandiera Rossa*". Pjesme Livornovih navijača uglavnom su o prljavim kapitalistima, iskorištavanju radničke klase, beskorisnoj vladi. Tijekom utakmice protiv AC Milana, posebni hit je pjesma o Silviju Berlusconi, poznatom talijanskom političaru i Milanovom bivšem vlasniku - "*Silvio Pedofilio*". Kada je u Iraku poginulo 17 talijanskih vojnika, svi su nogometni fanovi pokazali svoje poštovanje kroz minutu šutnje, osim Livornovih. *Livernessi* su počeli pjevati u prilog iračkoj vojsci (Vorobev, 2015).

Kao što vidimo iz ovih primjera ideologija je relevantna i često presudna kod odabira pojedinca kojem će nogometnom klubu dati podršku. Ovu tezu ću potvrditi na primjeru dvaju španjolskih klubova. Prvo će se prikazati utemeljenje te razvoj i utjecaj nogometnog kluba Barcelone kroz povijest, pa onda će se povezano s tim neposredno obraditi dio s identitetom njezinih navijača. Istim načinom objasniti će se nogometni klub Espanyol i njegovi navijači.

6. FC BARCELONA: OSNIVANJE, POVIJESNI RAZVOJ I KONTINUITET TVRĐAVE KATALONIZMA

Skupina mladih stranaca na čelu sa Švicarcem Hansom Gamperom 1899. osnovala je nogometni klub FC Barcelona (nadalje u tekstu FC Barcelona će se osim službenim imenom, pojednostavljeno, tj. skraćeno označavati kao Barcelona ili Barca). Vrlo zanimljivo, stranac ne-Katalonac, utemeljio je klub, što će kasnije biti vrlo značajno u argumentaciji navijača Espanyola oko izražavanja svog prostornog identiteta. Gamper je bio pravi sportski fanatik, osim nogometa prakticirao je mnoge sportove. Cilj mu je bio stvoriti organizaciju koja bi bila otvorena svim ljudima, bez obzira na njihovo podrijetlo. Htio je klub koji bi služio kao sredstvo društvene integracije u kojem bi svi mogli slobodno govoriti o svojim idealima i stajalištu te je stvorio demokratsko društvo kojim su slobodno upravljali njezini članovi. Kao znak zahvalnosti za Kataloniju, zemlju koja ga je dočekala, Gamper je „promovirao“ FC Barcelonu ili Barcu kao simbol katalonskog identiteta. Koliko je bio povezan s Katalonijom i gradom Barcelonom govori činjenica da je promijenio svoje ime iz Hans u katalonsko ime Joan. Katalonski identitet, demokracija, sport i univerzalnost danas su Gamperove izvorne vrijednosti i dalje daju značenje i grade identitet Barce (FC Barcelona, 2018). Zahvaljujući brojnim velikim uspjesima i trofejima u domaćim i najvećim međunarodnim natjecanjima, FC Barcelona uživa golemu svjetsku popularnost, što ga čini stvarnim globalnim klubom s obzirom na značenje i milijune navijača koje okuplja diljem svijeta. S ukupno 133 trofeja, 25 naslova prvaka španjolske lige, 30 naslova španjolskog kupa i 5 pehara Lige Prvaka, FC Barcelona je najtrofejniji španjolski klub i među najtrofejnijim europskim (FC Barcelona, 2018).

„*Més que un club*“, što znači “više od kluba”, moto je nogometnog kluba Barcelone koji je utisnut na poleđini svakog dresa, gotovo svakog rekvizita, a ispisan je i na njezinom službenom stadionu, Camp Nou (sl.3.).

Sl.3. Službeni stadion nogometnog kluba FC Barcelona „Camp Nou“ (kapacitet publike je 99.354 mjesta)

Izvor: URL 3

FC Barcelona imala je po pitanju politike vrlo tešku, turbulentnu, ali s druge strane i vrlo uspješnu povijest. 1930-ih ratno razdoblje španjolske povijesti bilo je kobno i destruktivno po Barcu. Građanski rat 1936. ostavio je duboki i neizbrisivi trag. To razdoblje Barcu je obilježila politička nestabilnost i nesigurnost. Tijekom ovog desetljeća klub je podnio mnoge kataklizme, uključujući smrt svog utemeljitelja, Gampera, Drugu španjolsku republiku, spomenuti rat i ubojstvo svog predsjednika Josepu Suñola. Velik broj igrača i djelatnika je otkazivalo ugovore i njihov broj se drastično smanjivao. Diktator Francisco Franco i njegova birokracija otvoreno su propagirali španjolski nacionalizam i centralizam. Nakon građanskog rata Barca doživljava strašna vremena društvenih, gospodarskih i sportskih poteškoća. Momčad nije imala dovoljno igrača. Jedan od glavnih faktora zašto su gubili igrače su čistke. Koliko je represija bila na visokoj razini govori činjenica da bilo koji igrač koji bi otišao na izlet u Meksiko ili SAD bio je suspendiran na dvije godine. Fašističke zračne snage uništile su bombom sjedište kluba. Klupski grb i ime su promijenjeni jer nisu smatrani dovoljno španjolskim, a predsjednike kluba su skrupulozno birali ljudi iz vlasti koji su bili Francovi dodvornici. Politika je sustavno i financijski favorizirala Real Madrid, najveći Barcin rival. Barcu su svakakvim represivnim i zakonskim sredstvima, direktnim biranjem i određivanjem ljudi na glavnim funkcijama u klubu, to jest njihovom infiltracijom, sputavali u njezinom

razvoju i kompeticijama. Ali još uvijek Barca je simbolizirala katalonski nacionalizam, ideju i borbu protiv centralizma. 1950-e godine zapisane su u povijest Barcelone kao razdoblje „Kubala ere”. Ladislao Kubala, mađarski nogometaš kao najbolji igrač predvodio je Barcu do mnogih pobjeda i trofeja čime su osvojili lojalnost mnogih navijača. U ovom periodu 1955. započela je gradnja stadiona Camp Nou koji je zamijenio prethodni kulturni *Les Corts*. Tijekom 1960-ih Barca je privukla velik broj članova iako to nije u pozitivnoj korelaciji sa sportskim uspjesima. Ključ leži u tome da je u Barcelonu „uplovilo“ mnoštvo migranata iz različitih dijelova Španjolske, a ponajviše s juga. Dolazili su i imigranti iz inozemstva. FC Barcelona je postao zato značajan čimbenik integracije u katalonsko društvo. Broj stanovnika Katalonije povećao se za 1 200 000 u tom razdoblju. Barca je privukla mnogo ljudi zbog svog demokratskog duha, slobode, određene liberalnosti i njenog otvoreno anticentralističkog stava. Identifikacija Barcelone s Katalonijom više nije bila ograničena na članove i navijače rođene u Kataloniji. Barca je konsolidirala svoju ulogu kao katalizator društvene integracije. U finalu španjolskog kupa 1968. Barcelona je svladala Real Madrid s rezultatom 1:0. Ovo finale poznato je još kao „finale boca“ jer su navijači Reala Madrida nemilosrdno gađali igrače Barcelone. Bila je stvarno neprijateljski užarena atmosfera. Kraj zaista duge Frankove vladavine koja je okončana sredinom 1970-ih i politička tranzicija u zemlji vratili su klub napokon u sustav ponovnog demokratskog funkcioniranja. 6. svibnja 1978. godine održani su prvi izbori novog demokratskog razdoblja. Svi članovi mogli su slobodno izabrati svog predsjednika. Josep Lluís Núñez je izabran, uz kampanju "Otvorimo Barcu". Nakon toga slijedi snažan i ubrzani trend razvoja kluba u svim aspektima. Camp Nou postao je jedna od najatraktivnijih adresa za mnoge nogometaše. Za Barcu su nastupali Cruyff (bio je i trener), Romario, veliki Diego Maradona i ostali. Katalonski simbol izdigao se kao *feniks*, osvojio je mnogo trofeja i postao je jedan od najvećih i najjačih klubova današnjice (FC Barcelona, 2018).

6.1. Navijači FC Barcelone i manifestiranje regionalnog identiteta

Katalonizam, jedinstvo, socijalna obveza i demokracija glavne su vrijednosti koje promiče FC Barcelona i koje slijede njezini navijači. Zaustavit ćemo se na ovom prvom, a to je katalonizam. Od svog samog osnutka, FC Barcelona je naglašavala povezanost s katalonskim narodom. Klub čvrsto i snažno promiče Kataloniju širom svijeta. Barca podržava integriranu, multikulturnu, pravednu i brižljivu Kataloniju (FC Barcelona, 2018). Zapravo su ovo glavne odrednice identiteta Barceloninih navijača. Klub kroz cijelu svoju povijest propagira katalonizam kao protutežu nametnutom centralizmu koji je gušio i svim silama pokušao

ugasiti izraženu i istinsku regionalnu opredijeljenost navijača. Kao protuefekt katalonizam je postao sve izraženiji.

Barcelonini navijači obično su opisani u akademskoj literaturi kao ne samo sportski navijači, nego i utjelovljenje popularnog katalonskog nacionalnog osjećaja (Crolley, 1997). Kada se govori o Barceloninim navijačima percipira se široka interkontinentalna masa fanatika širom svijeta, od Azije, Afrike, pa do same Europe. Veliki broj navijača, Barcelona je stekla isključivo velikim sportskim i rezultatskim uspjesima koje je postigla. Nisu svi Barcini navijači izraženi nacionalisti ili ortodoksni ljevičari, odnosno desničari. Netko voli Barcelonu isključivo zbog atraktivnog nogometnog stila igre ili uspjeha, netko zbog pojedinog igrača, simbolike i politike, a postoje i drugi koji podržavaju sve to. Ali ono najbitnije, vizualno i istinski prepoznatljivo što prevladava kod navijača Barcelone je ljubav prema Kataloniji i bunt prema Španjolskoj koji se očituje ponajprije odsustvom španjolskih zastava i simbola. Katalonizam kao prostorni identitet navijača Barcelone rekonstruira se na nogometnim stadionima različitim vizualnim materijalnim i nematerijalnim oblicima. Zastave Katalonije učestale su na svakoj utakmici na Camp Nou stadionu. Žuta i crvena službene su katalonske boje i njezin najistaknutiji simbol. Nogometni klub Barcelona desetljećima služi kao simbol promoviranja regionalnog identiteta svojih navijača. „*Cant Del Barca*“ službena je pjesma kluba te druga nacionalna himna u regiji, a izvodi se na svakoj domaćoj utakmici. Gromoglasni krikovi „independencia“, što znači neovisnost, pogotovo se čuju u 17:14 sati ako Barcelona baš u to vrijeme igra utakmicu, ali ta riječ odzvanja i izvan Camp Noua. U 17:14 baš zato jer je 1714. značajna godina za katalonsku povijest. 11. rujna te godine katalonske trupe porazila je vojska španjolskog kralja Filipa V. U ovom trenutku, Katalonci su počeli gubiti svoj identitet, koji se nikad nije ugasio, a sad se ponovno revitalizirao (Queenan, 2012). Koreografije su sastavni dio predstave navijačke scene Camp Noua, a najimpozantniji primjeri su kada Barcelona igra protiv svog najljućeg rivala Real Madrida, derbi poznat kao *El Clasico*. Stadion je pa gotovo ispunjen do posljednjeg mjesta, sve je obavijeno katalonskim simbolima i rekvizitima. Izuzetno zapanjujuća atmosfera. Borba Barcelone protiv Real Madrida nije samo rivalitet dvaju najjačih španjolskih nogometnih klubova, ona nema samo sportsko-rezultatski aspekt. Ta borba ima puno širu dimenziju, to je sukob dviju suprostavljenih ideologija, politika, naroda, kulture, identiteta,... To je vječita neprijateljska borba, metaforički gledano naroda, koji je kroz povijest tlačen od strane svog nametnutog vladara i iščekuje i bori se svim snagama za ono što zaslužuje, što osjeća, za svoju slobodu i dom. Barcelonini navijači Real Madrid osim kao sportskog rivala, anticipiraju i

personaliziraju kroz Franca i njegov teror koji im je nanio toliko nepravde i zla. Osim toga, Franco je bio veliki financijer i promotor madridskog Reala. Ista je stvar kada Barcelona gostuje u glavnome gradu, na Realovom stadionu Santiago Bernabeu. U vrućoj madridskoj atmosferi, navijači Reala Madrida, a osobito istaknuti nacionalisti i osobe desne političke orijentacije, nose i dižu španjolske zastave, simbole i dresove.

Sl.4. Prizor ispunjenog Camp Noua katalonskim zastavama i s natpisom na engleski: “Katalonija nije Španjolska”

Izvor: URL 4

Velik broj klubova slijede njihovi vjerni navijači, pa je relevantno i na primjeru Barcelone definirati navijačku strukturu i izdvojiti unutar te strukture simpatizere kluba i organiziranu navijačku skupinu sa svojim imenom, identitetom i organizacijom, takozvane *ultrase*. Počet ćemo od zloglasne, već dugo godina zabranjene navijačke grupe Barcelone, Boixos Nois.

6.2. Boixos Nois

Boixos Nois (engleski: Crazy Boys, iz katalonske riječi "Bojos" što znači lud/i) je ultra usmjerena navijačka skupina koja prati nogometni klub Barcelona, sa sjedištem u Kataloniji. Utemeljeni su 1981. godine. Na početku glavninu grupe činili su politički gledano, lijevo usmjereni katalonski nacionalisti, sve dok se prodorom *skinheadsa* koji su se priključili sredinom osamdesetih godina, politička orijentacija transformirala od katalonskog nacionalizma i socijalizma do krajnjeg desnog katalonskog separatizma i španjolskog nacionalizma krajnje desnice. Godinama su Boixos Nois bili u bliskom odnosu s Barcelonom sve dok je bivši predsjednik Joan Laporta zabranio njihovu prisutnost na utakmicama 2003. godine.

U Španjolskoj su zloglasni zbog nasilnog ponašanja i čestih sukoba s vlastima, pri čemu su neki članovi osuđeni zbog prijetnji smrću, ubojstva, posjedovanja ilegalnih vatrenih oružja, iznude i krijumčarenja droge. Jedan takav slučaj je kada su opljačkali trgovce drogom iz Maroka i Kolumbije, pa su tu istu drogu prodali za veliku svotu novaca. Najradikalnije pripadnike te skupine koji su optuženi za počinjenja mnogih kaznenih djela uhvatile su i zatvorile službe policije. Godine 1985. nakon Heyselove katastrofe, u kojoj je poginulo 39 ljudi zbog huliganskih nereda i urušavanja zidova, Boixos Nois su podigli zastavicu na jugozapadu Camp Noua s tekstom "Gracias Liverpool!" (Hvala Liverpoolu) i zamijenili tradicionalnu katalonsku zastavu, *Senyera*, svastikom. Bivši predsjednik Núñez reagirao je preseljavanjem skupine na treću etažu Camp Noua. Nakon nekoliko pregovora s upravom postignut je dogovor i grupa se poslije nekog vremena ipak vratila na staru južnu tribinu (Wikipedia, 2018).

Sl.5. Logo navijačke grupe „Boixos Nois“ s bulldogom

Izvor: URL 5

Grupa je bila izrazito huliganskog te radikalnog pristupa i reputacije. Primjer toga je kada su neki anonimni pripadnici Boixos Noisa poslali nekoliko prijetnji smrću predsjedniku Barcelone, Joanu Laporti. Laporta je u strahu odlučio zabraniti dolazak Boixosa na stadion. Laportina odluka izazvala je vrlo burne reakcije i podjele u svijetu Barceloninih navijača. Dok su jedni podržali Laportinu odluku, druga strana ovo je doživjela kao okretanje leđa kluba dijelu svojih navijača koji su ga preko dvadeset godina konstantno slijedili i bodrili diljem Europe. Na jednoj internetskoj interaktivnoj stranici navijačke tematike nađen je komentar jednog navijača Barcelone o zabrani Boixosa i posljedicama koja je ta zabrana imala na navijačku atmosferu na Camp Nouu: „Ja sam pravi navijač Barce (ja sam iz Barcelone, idem na sve domaće utakmice i sve moguće gostujuće, i moj otac i djed su navijači Barce). Mogu vam reći da ne možemo ništa učiniti sa strašnom atmosferom na našem stadionu. Barcini ultrasi (Boixos Nois) zabranjeni su od 2003. i ne mogu ući u stadion, a najjeftinije ulaznice koštaju 40 €, u zemlji koja se nalazi u velikoj ekonomskoj krizi, tako da mladi ljudi koji stvarno žele navijati ne mogu platiti ulaznice, a jedini koji to mogu priuštiti su je*eni turisti. (kupio sam godišnju ulaznicu zahvaljujući ekonomskoj pomoći moje obitelji, tako da na sreću mogu ići na stadion)! Barcini navijači tvrde da navijači stoje, tako da sve Barcine ultras / navijačke grupe mogu ujediniti snage kako bi stvorili bolju atmosferu, ali ih je policija zabranila jer kažu da su vrlo opasni te da su uzrok nasilja. Sada, moja najveća želja, jest da se Barca udalji od utjecaja banke ili nogometne federacije, jer će ostati samo pravi navijači, a vjerojatno će stvari postati puno bolje (jeftinije ulaznice, predsjednik će vidjeti važnost

obožavatelja, a mi nećemo biti kao što se događa sada (na našem stadionu ne možemo čak ni ponijeti zastave zbog štapa !!!)). Znam da je Barca moderan klub, a atmosfera je vjerojatno najgora u Europi, ali nije zbog istinskih fanova, nego je zbog lovaca i turista koji plaćaju više od 100 € kako bi vidjeli igru, a upravo zbog toga cijene postaju sve više i više!“ (Hooligans tv, n.d.)

6.3. Povezanost i prijateljstva Barceloninih navijača s drugim navijačkim skupinama

Svako navijačko prijateljstvo ima jednu veliku priču iza sebe. Prijateljstva između dviju i više navijačkih skupina nekih klubova nastaju jer iste te grupacije slijede jednake ili slične interese, politiku, ideologiju, svjetonazore pa na temelju toga povezuju se i pobratimljuju s navijačkim skupinama iz iste ili druge države. Barcelonini navijači imaju dugogodišnju lijevu političku orijentaciju. Deklariraju se kao istaknuti antifašisti. Aktivno se bore za neovisnost Katalonije. Iako su baš Boixos Nois početno također slijedili lijevu političku ideologiju, njihov politički stav se duboko izmjenio priključenjem *skinheadsa*. *Skinheadsi* su se identificirali s desnim političkim separatizmom, te od liberalizma skrenuli prema fašizmu, što je uzrokovalo raspad i fragmentaciju ove podgrupe na više frakcija. Naravno, zabrana dolaska na Camp Nou isto je uzdrmala i oslabila Boixose. Barcelonini navijači gaje vrlo dobar odnos s navijačima škotskog nogometnog kluba FC Celtic. Celticova lijevo politički usmjerena navijačka struktura potječe iz njegovog povijesnog identiteta kao kluba prognane irske zajednice koja se nastanila u Škotskoj. Celticovi navijači pokazuju simpatije i podršku za druge marginalizirane narode. Katalonske, baskijske i palestinske zastave često su vidljive na Celtic park stadionu, a Celticova navijačka skupina Green Brigade, što znači "Zelena brigada", sebe opisuje kao "široku skupinu antifašističkih, antirasističkih i antisektaških Celticovih navijača" (*Outside Write*, n.d.).

Sl.6. Transparent s natpisom na engleskom na stadionu Camp Nou: "Dobrodošli u Kataloniju" namijenjen Celticovim navijačima

Izvor: URL 6

Celticovi navijači Barcelonu gledaju kao liberalni i antifašistički klub isto kao što se oni i njihov klub javno predstavljaju. Irci su narod koji je patio od autoritativnih režima i politike secesije, a to se sve neposredno odrazilo na jačanje i promicanje irskog nacionalizma i težnje za ponovnim ujedinjenjem Republike Irske sa Sjevernom Irskom. Nedavni referendum o pitanju katalonske neovisnosti opstruiran je žestokom reakcijom španjolske države i policije koju je poslala. Navijači Celtica kao posljedica na to poslali su brojne poruke solidarnosti i podrške Kataloncima. Kada je Celtic otputovao u Barcelonu za utakmicu Lige prvaka u rujnu 2016., domaći navijači na Camp Nouu pozdravili su ih natpisom "Dobrodošli u Kataloniju", podignuli su i mahali irskim i škotskim zastavama, ukazujući na suosjećanje na njihovu negativnu političku sudbinu (Magee, 2017).

6.4. Javna istaknutost i promicanje katalonskog identiteta Barceloninih djelatnika i igrača

Opće je poznato da su brojni predsjednici FC Barcelone bili istaknuti Katalonisti i vrlo aktivni borci za neovisnost Katalonije. Jedan od njih je i spomenuti Joan Laporta, koji je zabranio ulazak Boixos Noisa na Camp Nou. U novije vrijeme najistaknutiji je predsjednik Barcelone. Vodio je klub u razdoblju od 2003.-2010. godine. Svoj je istaknuti katalonizam politički propagirao kroz osnivanje političke stranke *Solidaritat Catalana* čiji je cilj stjecanje neovisnosti Katalonije i stvaranje samostalne suverene države. Nakon njegova vođenja Barcelone promovirao je identifikaciju te jedinstvo kluba i katalonske neovisnosti. Kapetan Barcelone na svojoj kapetanskoj vrpici morao je imati zastavu Katalonije, a odlukom Joana Laporte ona se morala nalaziti na leđima službene opreme svakog Barceloninog igrača. Članovi odbora bili su isključivo Katalonisti i separatisti, a nogomet su komentirali i gledali isključivo s političkog aspekta. Za Laportu FC Barcelona je bila platforma za promoviranje i implementaciju katalonizma i njegove političke ideologije. Izjavio je da je za njegove vladavine FC Barcelona najnacionalističkija u povijesti. Pa kad se govori da je nogomet igra u kojoj je politika čvrsto integrirana ovo je pravi egzemplar te konstatacije. Njegov nasljednik Sandro Rosell je slijedio politiku svog prethodnika i kroz vođenje kluba je nastavio promicati katalonske vrijednosti (Garcia, 2012). Najuspješniji uz Johana Cruyffa trener Barcelone, Pep Guardiola, koji je obogatio klub za 14 trofeja, deklarirani je Katalonac i borac pokreta za stvaranje katalonske neovisnosti. Redoviti je sudionik brojnih prokatalonskih prosvjeda i skupština. Na jednoj takvoj pred mnoštvom ljudi izjavio je: "Osamnaest puta smo pokušali postići sporazum o referendumu, a odgovor je uvijek bio ne. Nemamo druge mogućnosti nego glasati. Pozivamo međunarodnu zajednicu da nam pomogne i demokrate širom svijeta da nam pomognu u obrani prava ugroženih u Kataloniji, kao što su pravo na slobodu i pravo izražavanja glasa." Ova izjava izazvala je bijes i negativan niz reakcija diljem Španjolske koji su Guardiolu vulgarno izvrijeđali. Guardiola je za španjolsku nogometnu reprezentaciju skupio 47 nastupa. Bio je dio tima koji je uzeo zlatnu medalju na Olimpijskim igrama u Barceloni 1992. godine. Voditelj Narodne stranke u Kataloniji Xavier García Albiol rekao je: "Kada je primio milijunski prihod španjolskog saveza, zemlja nije bila autoritarna, zar ne?" Španjolski novinar Juanma Castaño podsjetio je Guardiolu da je španjolska država "godinama brinula za vaše zdravlje, vašu sigurnost, vaše obrazovanje, pa čak i vaše Olimpijske igre" (Oliphant, 2017). Xavi i Gerard Pique također su jedni od mnogih igrača Barcelone koji su decidirano i konkretno se identificirali kao Katalonci i javno pozivali na referendum za neovisnost Katalonije. Gerard Pique jedan je od najkontroverznijih nogometaša na španjolskoj

nogometnoj sceni zbog istaknutih prokatalonskih političkih stavova koje zastupa u španjolskoj javnosti. Dok je s katalonske strane zbog toga dobio široku popularnost, gotovo cijela Španjolska mu to zamjera. Iako je Pique bio standardan dugogodišnji član španjolske nogometne reprezentacije, zbog brojnih prijetnji, konstantnih zvižduka i dobacivanja na utakmicama Barcelone i reprezentacije, odlučio se oprostiti i umiroviti svoj nacionalni dres nakon posljednjeg Svjetskog nogometnog prvenstva u Rusiji.

Sl.7. Oleguer Presas, bivši nogometaš FC Barcelona, nakon nogometnog umirovljenja postao je aktivni političar i borac za neovisnost Katalonije

7. RCD ESPANYOL: NASTANAK, POVIJESNI RAZVOJ I AFIRMACIJA KLUBA

Dok je FC Barcelonu osnovao stranac, točnije Švicarac, a pretvorila se u snažno uporište reprodukcije i borbe za katalonizam, Reial Club Deportiu Espanyol de Barcelona (u radu će se nadalje osim ovog označavati i skraćenim imenom, RCD Espanyol ili Espanyol) utemeljen je 1900. godine od strane mladih entuzijastičnih, važno za naglasiti, katalonskih studenata koji su htjeli prakticirati „uvezeni“ sport iz Engleske. Angel Rodriguez, student inženjerstva Sveučilišta u Barceloni nazvao ga je prvobitno Sociedad Española de Football. Time je htio stvoriti distinkciju od ostalih klubova u to vrijeme u Barceloni čiji su igrači uglavnom bili

stranci. Zato je i korišteno ime *Espanyol* kako bi se izrazio i predstavio španjolski identitet. Velika promjena događa se 1912. kada je španjolski kralj Alonso XIII. dodijelio Espanyolu titulu „kraljevskog“ kluba te klub mijenja ime u Reial Club Deportivo Espanyol. Osim promjene imena kluba i postojeći grb je modificiran dodatkom španjolske krune što je simboliziralo pokroviteljstvo španjolskog kralja. Od ovog događaja Espanyol je već pokazao političku putanju koju slijedi. Prvi su dresovi Espanyola bili žute boje, dok sada nastupaju u plavo-bijeloj opremi. Odlučili su promijeniti službene boje dresova u čast legendarnom admiralu, Rogeru de Llurii. On je nosio simbolični štit na kojem su se nalazile bijela i plava boja. Ratovao je na strani Aragonije i štitio je španjolsku obalu na Mediteranskom moru od drugih neprijatelja, u 13. stoljeću. Po pitanju trofeja Espanyol definitivno nije među najuspješnijim momčadima u španjolskom nogometu. Još uvijek nije osvojio niti jedan naslov nacionalnog prvenstva, ali je četiri puta osvajao nacionalni kup Španjolskog kralja, *Copa del Rey*. U međunarodnim natjecanjima također je praznih ruku. Dva puta su gubili finale *UEFA Cup*-a, sadašnje Europske lige, 1988. i 2007. godine.

Sl.8. Promjena i transformacija grba nogometnog kluba RCD Espanyol kroz povijest

Izvor: URL 8

Od 1923.-1997. Espanyol je svoje domaće utakmice igrao na stadionu *Sarrià*, poznatom i pod imenima *Can Ràbia* ili "*Bombonera*". Tada je klub bio prisiljen prodati svoje zemljište i preseliti se na Olimpijski stadion Lluís Companys. Na tom stadionu Espanyol je igrao do sezone 2008/09. Period igranja na Olimpijskom stadionu bilo je najuspješnije razdoblje u Espanyolovoj povijesti. Dva puta, 2000. i 2006., Espanyol je osvojio naslov španjolskog kupa. Od 2. kolovoza 2009. kad je bilo službeno otvorenje, Espanyol igra svoje domaće utakmice na RCDE Stadiumu s kapacitetom od 40 500 gledatelja. Ovo je jedan od najsuvremenijih i najmodernijih stadiona u Španjolskoj. Nalazi se na granicama općina Cornellà i El Prat, te u tim dijelovima ima velik broj svojih navijača (RCD Espanyol, 2018). Nakon abdiciranja spomenutog kralja 1931. i proglašenja Druge španjolske republike, u klubu dolazi do značajnijih promjena. Zbog zabrane kraljevskih simbola, klub je osvojio više republikanski, odnosno katalonski naziv *Club Esportiu Espanyol*. Nakon građanskog rata u Španjolskoj, staro ime se vratilo. Klub je uzeo katalonski naziv za svoje ime tek 1995. godine. Riječ „*Deportiu*“ u punom nazivu Reial Club Deportiu Espanyol de Barcelona je katalonski oblik izvorne riječi Deportivo na kastiljanskom jeziku, unatoč točnoj riječi „*Esportiu*“ na katalonskom jeziku. Ova promjena je napravljena kako bi se u imenu kluba zadržala skraćena „RCD“ (Wikipedia, 2018).

7.1. Prostorni identitet navijača RCD Espanyola

Gledajući na identifikaciju Espanyolovih navijača najbolji primjer i pokazatelj je samo ime kluba. Prvo slovo u imenu kluba „R“ skraćena je za *Reial* što znači kraljevski, a sam kralj predstavlja simbol i jedinstvo španjolske nacije. Riječ *Espanyol* znači španjolski. Iz toga možemo zaključiti da je klub nacionalnog opredjeljenja i da otvoreno podržava kralja čija se kruna nalazi na grbu. Iako je u velikoj sjeni svoga gradskoga „neprijatelja“ FC Barcelone, Espanyol ima stalnu i vjernu bazu svojih navijača. Prema statistici prosječne posjećenosti na stadionima španjolskih nogometnih klubova prethodne sezone 2016/17 Espanyol je imao prosječan broj gledatelja 20 062 na svojim domaćim utakmicama. Iako je to zbilja velika navijačka posjeta, s druge strane teško se usporediti s FC Barcelonom koja drži prvo mjesto s prosjekom posjećenosti od čak 77 461 na Camp Nouu.

Espanyolovi navijači otvoreno su prošpanjolski, nacionalno orijentirani iako se klub nalazi u regiji, pa i gradu koji je sada i kroz povijest uvijek bio poprište i centar borbe protiv središnje vlasti, kralja i španjolske nacije, odnosno borbe za neovisnost i slobodu. Istaknuto su desno politički usmjereni i učestalo participiraju na brojnim antiseparatističkim prosvjedima, jasno

pružajući i manifestirajući svoju podršku i priklonjenost Španjolskoj. Njihova razina prostornog identiteta je nacionalna, ali i regionalna. Oni se jednako osjećaju Kataloncima kao i Španjolcima, dok se navijači FC Barcelone isključivo i jedino identificiraju kao Katalonci, ne smatrajući sebe Španjolcima. Espanyolovi navijači na utakmicama svoj prostorni identitet rekonstruiraju isticanjem brojnih španjolskih zastava i simbola te pjevanjem pjesama izrazito nacionalnih konotacija. Španjolske zastave u puno su većem broju prikazane na Espanyolovom stadionu, no neki njegovi navijači znaju nositi i katalonske zastave. Navijači Espanyola optuženi su da namjerno pokušavaju destabilizirati kretanje regije prema neovisnosti. Veliki dio Barcelonine navijačke baze gledao je svoje katalonske susjede kao podupiratelje diktature generala Franca (1939-1975) čiji je režim prezentirao španjolski nacionalizam kao jednu od svojih osnova. Tijekom španjolskog građanskog rata (1936.-1939.) znatan broj Espanyolovih navijača pridružilo se Francovom pokretu *falange* koji podupire jedinstvo Španjolske i uklanjanje regionalnog separatizma. U očima Barceloninih navijača, navijanje za Espanyol smatra se antikatalonski (Rodway, 2016).

Sl.9. Navijači RCD Espanyola na svom stadionu sa španjolskim zastavama

Izvor: URL 9

7.2. Brigadas Blanquiazules

Espanyol ima stalnu organiziranu jedinicu navijača koja bodri klub, prati ga na domaćim i gostujućim utakmicama, organizira brojne koreografije i predstave. Vrlo poznata s visokom reputacijom, a sada je neaktivna, bila je Brigadas Blanquiazules (hr. Plavo-bijele brigade). Brigadas Blanquiazules je *ultra* navijačka skupina koja je organizirano pratila utakmice Espanyola. Osnovana je 1985. godine i na početku je imala 600 članova, a kasnije i do 1500. Njezina aktivnost završena je 2010. godine. Na njezino slabljenje veliki utjecaj imalo je preseljenje na Olimpijski stadion gdje je skupina bila podvrgnuta brojnim represivnim mjerama i zabranama. Iako se još uvijek na nekim stadionima i događajima mogu vidjeti majice ili šalovi s imenom Brigadas Blanquiazules, grupa je još uvijek službeno neaktivna. Brigadas Blanquiazules poznata je po brojnim ekscesima i incidentima kako s Boixos Noisima, tako i s ostalim navijačkim skupinama u Španjolskoj. Snažno su desno politički nastrojeni što se ogleda i u njihovim pjesmama i rekvizitima koje iznose. Prema jednoj srbijanskoj internetskoj stranici navijačke tematike opisani su početci, razvoj i struktura skupine takozvanih „brigadista“: „Skupina je stvorena negdje sredinom sezone 84/85 te je prvobitno brojala oko osamdeset članova. Krajem ljeta 1985. Brigadas Blanquiazules započinju novu sezonu gostovanjima protiv Zaragoze, Valencije i Barcelone na Camp Nou, gdje se javljaju i prve žestoke tuče sa protivničkim navijačima. Glavni cilj u tekućoj sezoni bio je povećati broj članova grupe. To je dovelo do broja od 150, iako je veliki dio skupine bio sastavljen od simpatizera. Ono što treba istaknuti jest da su krajem godine, na južnoj tribini Sarije gdje su se počele okupljati najvatrenije pristalice Espanyola, brigadisti učinili nešto do tada nesvakidašnje za navijačku scenu Španjolske. Naime, na utakmici derbija protiv Barcelone, ima više od 100 baklji. Dolaskom Javiera Clementea za šefa stručnog stožera, klub se kvalificirao za ulazak u kup UEFA, pa su i sami Brigadas Blanquiazules značajno napredovali što se tiče organizacije, postavši ozbiljna huliganska ekipa koja je počela okupljati oko sebe španjolske *ultra* nacionaliste, desne *skinheadse* i druge pripadnike iz ulica katalonskog glavnog grada, što je bilo razumljivo s obzirom na ekspanziju koju su doživjeli (CurvaSRB, 2016). “

7.3. Povezanost i prijateljstva Espanyolovih navijača s drugim navijačkim skupinama

Prijateljstva Espanyolovih navijača s navijačkim skupinama drugih klubova temeljena su na jednakoj ili sličnoj političkoj ideologiji i orijentaciji koju slijede i implementiraju. Kao što je već prije navedeno, Espanyolovi navijači prezentiraju svoju ideologiju nacionalizma i vjerni su španjolskoj kruni i naciji što reproduciraju na domaćoj i internacionalnoj navijačkoj sceni. Slijedeći takve ideale i postulate sklopili su prijateljstva s navijačima škotskog FC Glasgow Rangersa i sjevernoirskog FC Linfielda. Rangersovi navijači deklariranog su desnog političkog pogleda i protestanske vjeroispovijesti. Oni su izraziti lojalisti, unionisti, odnosno pobornici integriteta Škotske u jedinstveno Ujedinjeno Kraljevstvo. Rangersov najveći rival je momčad iz istoga grada, Celtic FC. Celtic je klub prognane irske zajednice, a njegovi su navijači lijevo politički opredijeljeni te promiču liberalne, antifašističke i humanitarne vrijednosti. Oni se bore za neovisnost Škotske i prijateljska su skupina s navijačima FC Barcelone, a oni žele odcjepljenje Katalonije. Espanyolovi navijači nerijetko odlaze na utakmice FC Glasgow Rangersa i zajedno navijaju s njihovim navijačima, poznatim Union Bearsima. Uglavnom postoje bliske veze između ova dva kluba i njihovih navijača.

Sl.10. Navijači Espanyola ispred stadiona Ibrox poziraju s domaćim navijačima FC Glasgow Rangersa

Izvor: URL 10

Osim škotskih Rangersa tu su i navijači sjevernoirskog FC Linfielda, iz glavnog grada Belfasta. Postoji vrlo jaka ideološka veza između Rangersa i Linfielda. Oni su povezani s protestantskom i sindikalnom zajednicom u Sjevernoj Irskoj. Politika je glavni faktor povezivanja ovih dvaju klubova. Linfieldovi navijači ponose se svojom klupskom radničkom klasom i protestantskim korijenjima, isto kao i Rangersovi navijači (Armstrong, 2016). Na njihovim utakmicama zastave Ujedinjenog Kraljevstva neizostavni su vizualni i simbolički element čime zapravo rekonstruiraju svoju identitetsku usmjerenost i političku ideologiju. Na sl.10 gore možete vidjeti navijače Espanyola gdje zajedno stoje s Rangersovim navijačima ispred njihovog stadiona u Škotskoj. Drže transparent na kojem piše „Blues Loyal Alliance“ što znači „Plavi lojalni savez“ i „United we stand“, što znači „Zajedno mi stojimo“ i prikazana su spomenuta tri kluba (s lijeva na desno), FC Glasgow Rangers, RCD Espanyol i FC Linfield. Ovaj sklopljeni savez isključivo je političke prirode i zajedničkih ideoloških pogleda. Pojedini navijači Espanyola imaju prijateljstva s navijačima Real Madrida, Ultras Sur. No, ne podržavaju svi Espanyolovi navijači Real Madrid. Ali u sadašnjim političkim okolnostima po pitanju nezavisnosti Katalonije, primjetno je povećanje bliskosti s Realovim pristalicama kako bi isprovocirali najvručeg gradskog rivala, FC Barcelonu.

8. ZAKLJUČAK

U Španjolskom društvu nogomet je vrlo značajan i ima veliku manipulativnu ulogu. On je snažan medij za reprodukciju političkih vrijednosti. Regionalna identifikacija u državi visoko je izražena, a nogometni klubovi među glavnim su promotorima tih regionalnih identiteta. Kroz povijest, a pogotovo kroz Francovu diktaturu sredinom 20. stoljeća, bilo kakvi oblici iskazivanja regionalne izraženosti i simbola bili su zabranjeni. Baš je u tom periodu najviše ugrožena Katalonija i njezina prijestolnica Barcelona, koja je bila centar borbe protiv Francove vladavine i središnje vlasti. Nogometni klub FC Barcelona u Francovom razdoblju bilo je snažno uporište te tvrđava promicanja katalonizma i borbe protiv represije središnje vlade u Madridu, a takvu ulogu zadržala je i danas. Katalonizam, jedinstvo i sloboda najvažnije su vrijednosti koje promiče FC Barcelona i koje slijede njezini navijači. Oni su pobornici stjecanja neovisnosti Katalonije, a FC Barcelona baš je od glavnih igrača koji se zalaže za to. Osim Barcelone, u istom gradu djeluje i drugi klub, RCD Espanyol. U sjeni FC Barcelone koji je najtrofejniji španjolski klub, RCD Espanyol nije toliko popularan i trofejan. Ima puno manje navijača od Barcelone i u samom gradu, regiji i svijetu. Klub je kroz povijest nosio titulu "kraljevski" koju mu je dodijelio još španjolski kralj Alfonso XIII., a njegovi navijači su desnog političkog opredijeljenja i španjolski lojalisti. Baš ta divergencija u ideološko-identitetskom stajalištu između navijača FC Barcelone i RCD Espanyola, kod prvih izraženog regionalnog, a kod drugih nacionalnog identiteta, ima puno veći utjecaj i opseg od samog sportskog rivalstva te je to preraslo u ozbiljnu borbu dviju suprostavljenih skupina ljudi te njihovih identiteta i ideala.

9. LITERATURA I IZVORI

1. Armstrong, G., 2016: How Rangers became Espanyol fans' second team, <https://www.dailyrecord.co.uk/sport/football/football-news/how-rangers-became-espanyol-fans-9394051> (20.08.2018.)
2. Bosiljevac, I., 2017: Ideologija regionalizma u španjolskom nogometu, *Mali Levijatan*, 4 (1), 91-105
3. CurvaSRB, 2016, <https://curvasrb.weebly.com/10551088108010951072/category/brigadas-blanquiazules-rcd-espanyol> (20.08.2018.)
4. Crolley, L., 1997: *Real Madrid v Barcelona: The State against a nation? The changing role of football in Spain*, *International Journal of Iberian Studies*, 10(1), 33–43
5. Deng, F., M., 1995: *War of Visions: Conflict of Identities in the Sudan*, Washington DC: Brookings.
6. FC Barcelona, 2018, Službena internetska stranica FC Barcelone, <https://www.fcbarcelona.com/card/history-of-fc-barcelona> (15.08.2018.)
7. Fearon, D. J., 1999: *What is identity (As we now use the world)?*, Stanford University, Stanford
8. Garcia, C, 2012, *Nationalism, Identity, and Fan Relationship Building in Barcelona Football Club*, *International Journal of Sport Communication*, 5, 1-15
9. Lago-Penas, S., Simon-Cosano, P., 2014: *Regionalism in Spain*, Assembly of European Regions Study on Regionalism, Universida de Vigo
10. Hogg, M., Abrams, D., 1988: *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*, London: Routledge
11. Hooligans TV, n.d., “Who killed the atmosphere at Camp nou?” – The opinion of one Barca supporter, <http://hooliganstv.com/who-killed-the-atmosphere-at-cam-nou-the-opinion-of-one-barcelona-supporter/> (15.08.2018.)
12. Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26914> (13.08.2018.)

13. Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52256> (14.08.2018.)
14. I.A.L., 1956: *Regionalism in Franco's Spain*, *The World Today*, vol. 12, (10), 398-408
15. Magee, W., 2017: Old Firm, New Bonds: The Politics Tying Big European Clubs to Celtic and Rangers, https://www.vice.com/en_uk/article/ywnm8j/old-firm-new-bonds-the-politics-tying-big-european-clubs-to-celtic-and-rangers (04.09.2018.)
16. Maldini, P., 2014: *Politički i administrativni aspekti regije: Regionalizam, regionalizacija i regionalna politika*, *Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku* (1), 125-153
17. Meter, Z., 2016, Separatizam, <https://www.geopolitika.news/pojmovnik/demografsko-politicki-cimbenici/separatizam/> (14.08.2018.)
18. Oliphant, V., 2017: Outrage as Pep Guardiola calls Spain 'authoritarian state' at Catalan independence rally, [https://www.express.co.uk/news/world/816206/Pep-Guardiola-Catalan-Catalonia-independence-Spain-Qata-authoritarian\(17.08.2018.\)](https://www.express.co.uk/news/world/816206/Pep-Guardiola-Catalan-Catalonia-independence-Spain-Qata-authoritarian(17.08.2018.))
19. Outside Write, Left Wing Football Clubs, <https://outsidewrite.co.uk/left-wing-football-clubs/> (15.08.2018.)
20. Paasi, 2002: 'Region and place: regional worlds and words', *Progress in Human Geography*, 26 (6): 802-811
21. Paasi, A., 2003: *Region and place: regional identity in question*, *Progress in Human Geography*, 27 (4): 475-485
22. Queenan, Conor, 2012: Football and Politics: Barcelona's Influence on Catalan Independence, <https://bleacherreport.com/articles/1419851-football-and-politics-barcelonas-influence-on-catalanindependence> (18.08.2018.)
23. RCD Espanyol, 2018, Službena internetska stranica RCD Espanyola, <https://www.rcdespanyol.com/en/history/> (19.08.2018.)
24. Rodway, J., 2016: RCD Espanyol: Strangers in their own city, <http://boxtoboxfootball.uk/rcd-espanyol-strangers-city/> (20.08.2018.)
25. Smith, A., D., 1991: *National Identity*, Reno, NV, University of Nevada Press
26. Smith, A., D., 1992: *National Identity and the Idea of European Unity*, Royal Institute of International Affairs, 55-76, Oxford University Press
27. Šakaja, L., 2015: *Uvod u kulturnu geografiju*, Leykam internacional, Zagreb, 250
28. Šterc, S., 2015: *Geografski i demogeografski identitet*, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 30

29. Vorobev, A., 2015: The Most Left-Wing Football Clubs of The World, <http://thecircular.org/the-most-left-wing-football-clubs-of-the-world/> (16.08.2018.)
30. Wikipedia, 2018, RCD Espanyol, https://en.wikipedia.org/wiki/RCD_Espanyol (20.08.2018.)
31. Wikipedia, la enciclopedia libre, Boixos Nois, https://es.wikipedia.org/wiki/Boixos_Nois (16.08.2018.)

Popis slika:

URL 1:

<https://weheartit.com/entry/109981937> (14.08.2018.)

URL2:

<http://thecircular.org/the-most-left-wing-football-clubs-of-the-world/> (15.08.2018.)

URL 3:

<https://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1401532&page=2> (15.08. 2018.)

URL 4:

<https://3rdspaceproject.wordpress.com/2014/10/28/in-a-country-where-football-is-more-than-22-guys-chasing-a-ball/> (17.08.2018.)

URL 5:

<https://www.todocoleccion.net/mascotas-futbol/boixos-nois-futbol-club-barcelona-pegatina-original-epoca-sin-utilizar-anos-80-12x12~x53184162> (17.08.2018.)

URL 6:

<https://www.express.co.uk/sport/football/722990/Barcelona-fans-flying-flags-Catalan-independence-UEFA-Champions-League> (17.08.2018.)

URL 7:

<https://lopezdoriga.com/deportes/juzgaran-a-exjugador-del-barcelona-tras-incidente-hace-14-anos/> (18.08.2018.)

URL 8:

<https://www.pinterest.ph/pin/395402042276582892/> (04.09.2018.)

URL 9:

<https://www.pinterest.com/pin/241435230007718205/> (04.09.2018.)

URL 10:

<https://www.dailyrecord.co.uk/sport/football/football-news/how-rangers-became-espanyol-fans-9394051> (04.09.2018.)

